PUNCTE DE VEDERE PRIVIND ORGANIZAREA UNEI EXPOZIȚII NUMISMATICE LA MUZEUL JUDEȚEAN BRAȘOV

Marlana MARCU

În urma studiului efectuat în cursul anului 1970 pe colecția numismatică antică a Muzeului județean Brașov, în vederea pregătirii catalogului său, se conturează și posibilitatea organizării unei expoziții permanente care să o cuprindă aproape integral.

În fapt, colecția numismatică a muzeului brașovean cuprinde monede antice și feudale, românești și străine, bancnote, medalii, plachete, decorații românești și străine din epoca modernă și contemporană, precum și galvanoplastii [1].

Dintre toate acestea, cea mai unitară este colecția antică.

Importanța constă în faptul că ea conține piese originale, în general bine păstrate, care organizate cronologic oferă în timp și în spațiu o imagine destul de sugestivă asupra emisiunilor monetare în epoca sclavagistă și în perioada de trecere la feudalism, mai ales în bazinul oriental al Mării Mediterane, Europa centrală și de sud-est.

Această colecție provine în mare parte din donații, achiziții și, într-o oarecare măsură, din descoperiri arheologice, acțiuni care datează de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și din primele patru decenii ale secolului XX, datorate societății „Astra" și Muzeului săsesc al Țării Bîrsei, în a căror custodie și evidență s-a aflat pînă în 1944.

În timpul celui de al doilea război mondial, colecția numismatică a suferit însemnate pierderi. O parte a pieselor, nu știm exact cîte, au dispărut, iar restul au fost amestecate în lăzi și dulapuri total improprii.

Munca pentru reorganizare a putut fi începută doar de cîțiva ani. În această perioadă am separat, în mare, principalele colecții și am început inventarierea și fișarea unor serii. Apoi, avînd în vedere pregătirea pentru tipar a catalogului colecției antice, am trecut la sistematizarea din punct de vedere cronologic, la cîntărirea și măsurarea pieselor și la identificarea lor cu ajutorul cataloagelor de specialitate [2].

Catalogul colecției antice conține patru capitole care prezintă grupele de monede ce o formează.

Primul capitol cuprinde monede de bronz, argint și una de aur, bătute în unele polisuri grecești, în Pontul Stîng (la Histria, Callatis, Odessos, Apollonia Pontica, Tomis, Marcianopolis), în Mace-

[1] Copii moderne după colecția de monede transilvănene aflată la Sibiu, executate de bijutierul brașovean Adolf Resch, cf. A. Resch, *Siebenbürgische Münzen und Medaillen von 1538 bis zur Gegenwart*, Herausgegeben vom Verein für siebenb. Landeskunde", Sibiu, 1901 ; Idem, *Nachtrag zu Siebenbürgische Münzen und Medaillen von 1538 bis zur Gegenwart*, în „Jahrbuch des Burzenländer Sächsischen Museums", I, Brașov, 1925, p. 167.

[2] În această din urmă etapă, un mare ajutor am primit din partea cercetătorilor M. Chițescu și Gh. Poenaru Bordea, cărora le mulțumim și pe această cale.

https://biblioteca-digitala.ro

donia, în Dacia, în Thessalia, în statele hellenistice, în Regatul Bosphoran, în insula Thasos, în provincia romană Macedonia Prima etc.

Capitolul al doilea cuprinde monede de argint și bronz, romane republicane, bătute la Roma sau în alte monetării din Italia de sud, centrală, de nord, sau Gallia Cisalpină, Sicilia, Grecia, Asia Mică, orientate cronologic în perioada cuprinsă între anii 217—31 î.e.n.

Un al treilea capitol se ocupă de monedele romane imperiale, cuprinzînd piese de argint și bronz, așezate în ordinea domniei împăraților romani.

Capitolul al patrulea cuprinde monede de bronz, argint și una de aur, bătute de împărații Imperiului roman de răsărit.

Colecția noastră mai cuprinde și tezaure. Astfel, unul dintre ele este format din 61 de tetradrahme thasiene și Macedonia Prima, de argint, descoperit la Sînpetru (jud. Brașov) în 1955 [3].

În seria monedelor romane republicane s-a putut identifica un număr de 90 de piese care au făcut parte din tezaurul descoperit la Prejmer (jud. Brașov) în anul 1887 [4]. Datorită faptului că a fost publicat, știm că a figurat în întregime în colecția gimnaziului evanghelic din Brașov și, se pare, apoi în aceea a Muzeului săsesc al Țării Bîrsei și era alcătuit din 200 de denari de argint. Din motivele enumerate mai sus, printre monedele republicane romane din colecție nu s-au mai putut găsi decît 90 de piese aparținînd acestui tezaur.

De asemenea, datorită faptului că majoritatea monedelor imperiale romane reprezintă serii compacte numeric și cronologic, s-ar părea că cel puțin o parte din ele ar putea reprezenta la rîndul lor un tezaur [5].

În afara colecției propriu-zise, un număr de 850 de monede de bronz, în majoritate imperiale romane și bizantine, au fost cedate muzeului cu ani în urmă de filiala din Brașov a Băncii Naționale și urmează să fie curățate și apoi tratate într-un catalog aparte.

Acestea fiind pe scurt cele cîteva date legate de istoricul, conținutul și problemele pe care le ridică această colecție, să urmărim în continuare cîteva aspecte legate de modul de expunere.

Luînd în considerare toate secțiile Muzeului județean Brașov din punct de vedere al profilului și spațiului lor exponabil, considerăm că această colecție este indicat să se amenajeze în cadrul Muzeului de istorie din Casa Sfatului.

Ținînd seama de faptul că atît în prezent, cît și în orice configurație organizatorică viitoare, Muzeul de istorie va continua să cuprindă la parter expoziția de arheologie și de istorie medie, iar la etaj — cea de istorie modernă și contemporană, este clar că în cadrul sălilor de expoziție din Casa Sfatului nu există și nici nu se poate întrevedea afectarea vreunui spațiu pentru expunerea colecției numismatice. Singurele spații eventual utilizabile ar fi cele două holuri de la parter și etaj.

Cel de la parter nu ni se pare suficient de potrivit pentru că este mic, impropriu pentru montarea unor vitrine continue și prea circulat (fiind hol de intrare). El a putut fi însă folosit pentru unele expoziții temporare.

Holul de la etaj este singurul spațiu mai propice organizării unei astfel de expoziții. Avînd pereți lungi, cu cîteva întreruperi, pe marginea lor se va putea fixa un număr destul de mare de vitrine, în care, dacă nu vor intra chiar toate monedele care formează colecția antică (ea depășește cifra de 1200), vom putea expune, în orice caz, o mare parte a pieselor sale.

Alt spațiu neexistînd, am hotărît să-l amenajăm pe acesta, în așa fel încît să-l putem folosi la maximum și în același timp să putem păstra și echilibrul necesar între expoziție și spațiul exponabil. Aceasta pentru că holul, pe de o parte, mai trebuie să-și păstreze funcționalitatea, iar pe de alta, are, o notă originală, prin pardoseala în mozaic din cubulețe de piatră albe și negre, pereți lungi și albi, întrerupți din loc în loc de portalurile masive sculptate în gresie cenușie ale ușilor, elemente sobre de veritabil interior al unui vechi monument de arhitectură care este Casa Sfatului.

---

[3] E. Chirilă și I. Pop, *Tezaurul de la Sînpetru*, „Apulum" VII, I, 1968, p. 145—170.

[4] Julius Gross, *Ein Fund römischer Consulardenare bei Tartlau im Burzenland*, în „Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde", Sibiu, 15 febr. 1891, nr. 2, p. 9—19.

[5] Informație primită de la M. Chițescu.

https://biblioteca-digitala.ro

Aceste două condiții trebuie respectate, în măsura posibilităților, prin montarea unui mobilier care să se integreze acestui spațiu. De aceea aici nu se vor potrivi vitrine masive, late, voluminoase, dispuse rar, care ar rupe linia interiorului. Atît spațiul cît și profilul expoziției impun folosirea unor vitrine montate în zid, de tip „tavă", care au avantajul că în dreptul zidului nu sînt înalte (35,5 cm), iar spre marginea exterioară, datorită capacului înclinat, înălțimea se reduce.

Aceste vitrine se potrivesc, cu condiția să fie continue atît în interior (pentru a nu întrerupe succesiunea seriilor de monede), cît și în exterior.

Dacă se va respecta montarea unor astfel de vitrine, care să se înscrie pe toată lungimea zidurilor, ele vor apare ca o dungă discretă care nu va deranja prea mult aspectul holului.

În ceea ce privește modul de expunere a monedelor, principiul ideal ar fi acela care să ofere vizibilitatea pieselor pe ambele părți. Pentru aceasta ar fi nevoie de săli spațioase în care să se poată instala șiruri de vitrine de sticlă, luminate în interior, în care monedele să se fixeze într-un sistem de panouri duble, verticale; sau, după ce pe fundul vitrinelor se va fi așezat o oglindă, monedele să se fixeze pe plăci de lungimea vitrinei, ridicate pe suporturi, astfel ca monedele fixate în celofan în orificiile plăcii, să se vadă de deasupra pe avers, iar în oglinda de dedesubt — pe revers.

Spațiul nostru de expunere nu ne permite adoptarea unor astfel de metode. De asemenea, vitrinele de forma celor menționate mai sus ar necesita și investiții speciale, pe cînd cele de tip „tavă" ne sînt mai accesibile și se integrează mai bine în spațiul prevăzut pentru expoziția numismatică.

Pentru expunerea monedelor ne-am gîndit la un sistem de cartonașe rotunde, deasupra cărora să se lipească altele, perforate pe dimensiunea piesei, formînd un lăcaș în care să se introducă moneda. În lăcașul fiecărui cartonaș, se va introduce o rondelă de hîrtie care va purta numărul de ordine al piesei în colecție.

Dacă vitrina va fi îmbrăcată în interior cu un material viu colorat, atunci aceste cartonașe-suport vor fi de aceeași culoare. Dacă vitrinele vor fi capitonate cu un material de culoare cenușie (cum sînt cele din expoziția actuală de istorie a muzeului), atunci cartonașele vor trebui să aibă o culoare vie, pentru ca monedele — de obicei în culori moarte, monotone — să se poată reliefa.

Necesitatea așezării monedei în lăcașul unui cartonaș rotund, care să ofere posibilitatea de a păstra și numărul de ordine este impusă de faptul că una din principalele etape ale studiului unei colecții numismatice constă din anevoioasa muncă de identificare a fiecărei piese, după cataloage speciale, care se găsesc doar în cîteva mari biblioteci din țară. În urma identificării, fiecare monedă se așază într-un plic care poartă numărul de ordine ce indică locul pe care îl ocupă piesa în colecție. Pe plic și în interiorul său se alcătuiește o fișă pe care este înscrisă citirea piesei, trimiterea la catalog, caracteristicile sale reprezentate de diametru și greutate. Fișa va fi însoțită de fotografia aversului și reversului monedei.

În cazul în care piesa este ruptă de fișa și numărul de pe plicul său pentru a fi pusă în expoziție, redepozitarea sa în colecție ar necesita o nouă identificare după cataloagele menționate precum și măsurarea ei pentru a afla numărul plicului și fișa sa. Dar cum într-o expoziție nu se pune numai o monedă ci mai multe, în cazul nostru aproape toată colecția, în lipsa rondelei cu numărul piesei ar însemna că pentru reașezarea monedelor în plicul lor cu ocazia vreunei modificări a expoziției, va fi nevoie de o nouă muncă de identificare a tuturor pieselor.

Pentru a respecta însă acest sistem de expunere este nevoie de un spațiu de expunere larg, determinat de așezarea monedelor în cartonajul propriu, unul lîngă altul, pe un singur registru.

Monedele vor forma patru grupe, conform celor patru capitole ale catalogului lor[6]. Aceste grupe conțin fiecare un număr de serii. Ele se vor sublinia și explica cu etichete care se vor pune ori de cîte ori va fi nevoie.

Începutul vizitării acestei expoziții va fi marcat de un text care va prezenta în general expoziția, colecția, și problematica sa.

Circuitul va fi următorul: după ce vizitatorul va termina de parcurs sălile expoziției de istorie modernă și contemporană, ieșind din ultima sală, va întîlni pe coridor, pe dreapta, prima vitrină, deasupra căreia se va găsi textul de prezentare a expoziției. Se vor urmări apoi exponatele din vitrinele următoare și se va trece pe urmă pe partea opusă, pînă la punctul de plecare. Ieșirea se va face ca și pînă acum, pe poarta și scările loggiei Casei Sfatului.

Cu toate că vitrinele vor avea, desigur, sistemul lor de asigurare, va fi necesar ca supravegherea sălilor și coridorului să se facă din acel moment cu îndoită grijă, datorită faptului că piesele acestei colecții sînt foarte vechi, irecuperabile.

Prin tipărirea în anul 1971 a catalogului numismatic al colecției, aceasta va putea fi adusă la îndemîna unor cît mai largi cercuri de specialiști și vizitatori.

---

[6] M. Chițescu, Gh. Poenaru Bordea, M. Marcu, *Catalogul numismatic al colecției antice din Muzeul județean Brașov* (în curs de apariție).

https://biblioteca-digitala.ro